

La Cera

10 anys

de l'incendi de Sant Llorenç Savall

Fotografies: El periòdic de Catalunya

Número

20

Butlletí del Cercle d'Estudis Històrics de Sant Llorenç Savall

Juliol de 2013

La Cera

editorial

10 anys del foc

Enguany es commemoren deu anys del fatal incendi que ens va marcar a tots un 10 d'agost del 2003.

Un record que molts voldríem que hagués estat un mal son i prou, i poder-lo esborrar de la nostra memòria, però no podem.

Com a regidor d'Urbanisme que era aleshores, em va tocar viure l'experiència de ben a prop, igual que molts companys i companyes.

En un desastre a la natura com aquest, tant a prop de casa, en el qual van cremar més de quatre mil hectàrees, i hi van morir cinc persones, es produí molta desesperació per part de tothom. Però varem saber lluitar i no defallir contra un foc que avançava sense parar.

Recordo el bullici de gent, voluntaris del poble i de fora, tots ajudant d'una manera o altra. En una extranya barreja de sentiments: de ràbia, nervis, angoixa i impotència, sentir que tots estàvem units per un sol objectiu, el d'apagar l'imponent foc i salvar el nostre patrimoni natural, era l'únic que ens feia més forts.

Nits sense dormir, el fum i la cendra a l'aire, el soroll dels helicòpters, les veus de la gent cridant o plorant..... no voldria mai repetir uns dies com aquells...

Però aquesta experiència tan traumàtica ens ha d'ajudar a estimar més el nostre entorn, a cuidar-lo i a no menysprear la força de la natura.

És per això que 10 anys després, podem mirar enrera i veure que la vida continua i la natura fa el seu cicle.

Després de les flames, la cendra, i després de la cendra, una flor.

Ricard Torralba i Llauredó
Alcalde de Sant Llorenç Savall

Nota de la Redacció La revista LACERA ha volgut cedir, en aquest número especial, l'article editorial al nostre Alcalde Ricard Torralba. Així mateix oferim a la pàgina tres a les opinions qualificades de la Presidenta del Parlament de Catalunya, Núria de Gispert, que a l'estiu de 2003 era la Consellera d'Interior i Justícia, i a Ramon Bonastre, aleshores Director General de Prevenció, Extinció d'Incendis i Salvaments.

lacera

Butlletí de l'entitat LACERA
(Cercle d'Estudis històrics
de Sant Llorenç Savall)

Adreça postal: C/ Canigó, 15
08212 Sant Llorenç Savall

Any XI, núm. 20 - edició especial
Juliol de 2013

Preu: 3 €
Direcció: Jaume Valls i Vila

Redactors: Francesc Roma, Jaume Valls
Albert Vicens i col·laboradors

Administració: Albert Vicens

Fotografies: El periòdic de Catalunya, Josep Roma
Jaume Valls i Albert Vicens

Disseny: Joan Valls
joandisseny@hotmail.com

CARRERAS

A l'avinguda Catalunya, 29

Llibres, diaris, revistes, reprografia, targetes de telèfon...
... i tot allò que necessiteu per a estudiar o recrear-vos.

Col·labora desinteressadament
en la difusió de la nostra revista. GRÀCIES

Núria de Gispert i Català Presidenta del Parlament de Catalunya

Com a presidenta del Parlament de Catalunya, tinc l'oportunitat i el goig de participar en diferents propostes cíviques com la vostra, que em permeten copsar la realitat viva del nostre petit gran país, i també constatar la vigència d'uns ideals i d'uns valors compartits que ens fan progressar col·lectivament, tot i les dificultats.

Amb aquestes ratlles, puc evocar els focs a Sant Llorenç Savall, aquell estiu tòrrid del 2003. Llavors era consellera de Justícia i Interior, i, per tant, responsable de l'extinció dels incendis. Podeu imaginar com es viu, des del Govern, l'emergència del foc descontrolat, en unes condicions ambientals terribles; i fins a quin punt resulta dur comprovar, amb una barreja de ràbia i impotència, com deixa paisatges i patrimonis malmesos d'un dia per l'altre. A Sant Llorenç Savall, malauradament, també ens va arrencar cruelment la vida de la Francesca, l'Elena, en Felip, l'Amàlia i l'Ester, persones que vam poder acomiadar quan el bosc encara cremava.

Parlar del foc és parlar també de l'esforç compartit per vèncer-lo, perquè no ens guanyés la partida, tot i que ens hagués imposat mort i desolació. Aquesta és la gran lliçó del combat contra el foc: els bombers professionals, els voluntaris, la població civil i les institucions vam fer pinya, tots a una. Per damunt de la destrucció, va haver-hi heroïcitats, generositat i coratge, i sobretot una voluntat de rebrotar. Al cap de deu anys, podem afirmar que a Sant Llorenç Savall hi vam saber estar a l'altura de les circumstàncies. N'hem d'estar orgullosos: el foc no ens/us va fer sucumbir!

Ramon Bonastre Bertran Director General de Prevenció, Extinció d'Incendis i Salvaments en funcions durant l'incendi

Recordar els incendis de l'any 2003 a St Llorenç Savall representa sobretot el reconeixement d'una tragèdia personal i col·lectiva que sens dubte ens acompanyarà tota la vida a les persones que la vàrem viure. Incendis que cal incloure'ls en un episodi d'extrema sequera i calor d'aquell estiu, que posaren a prova l'organització i professionalitat del sistema de bombers de Catalunya.

Encara avui recordo com un malson el brogit continu de vehicles, d'helicòpters i avions, la desesperança dels que lluitàvem per controlar l'incendi, la impotència i perquè no dir-ho la ràbia que tots sentíem en veure que un dia rere un altre l'incendi creixia i els esforços eren estèrils. Tots els esforços, dels bombers, dels voluntaris, del mossos, de les agrupacions forestals, de bombers d'Aragó i Andorra, de l'exèrcit... de tots, semblaven insuficients per acabar amb aquell episodi.

Cal fer un esment especial al tràgic atrapament d'una família que en 5 dels seus membres perderen la vida. Primer va ser el recompte de les vivendes supervisades, després la sospita que faltava una família i finalment la fatal confirmació i certesa de la tragèdia. He de reconèixer la feina i dedicació del Magí, alcalde en aquella època que ens facilità l'ajuntament com a seu del comandament, i amb el que realitzarem la primera confirmació, junt amb els agents de la guàrdia civil i dels mossos d'esquadra.

Les constants mostres de recolzament, les visites de responsables polítics, del govern i de l'oposició, ens feien sentir més forts del que realment érem. Recordo amb especial intensitat els vols de reconeixement amb helicòpter.

La reacció de tot el poble, dels pobles dels voltants, amb el seu voluntariat i sobretot la feina dels bombers perllongant la seva jornada durant dies, posant en risc la seva vida, treballant incansablement, son vivències i valors que han de ser reconeguts per tots i lloats tal i com es mereixen. La solidaritat, el desinterès i la generositat assoliren aquells dies tenen un significat molt especial i passaren de ser només paraules a ser realitats que cal reconèixer i de les que, malgrat tot, ens hem de sentir afortunats d'haver-les viscut. A ben segur haurien de ser un exemple per situacions semblants i més en una època en la que els valors col·lectius i socials no son precisament reconeguts.

Personalment algun cap de setmana m'acosto i m'endinso caminant a la vall, encara amb evidents senyals de l'incendi. Per mots anys que passin, el meu reconeixement als moments viscuts i a l'esforç col·lectiu i generós de tots i també el meu desig que mai es torni a repetir.

Dietari del Foc

8

per Jaume Valls i Vila

L'estiu de l'any 2003 va ser d'una secada i una calor extraordinàries que van afectar a tot el sud d'Europa. A França, Espanya i Itàlia la calorada provocà la mort de moltes persones, especialment gent gran per cops de calor o agreujament de malalties cròniques. La sequera persistent a Sant Llorenç va fer que les baixes humitats relatives –d'entre el 10 i el 20%– ja no es recuperessin durant la nit des de final de juliol provocant la mort de molta vegetació per estrès hídric. Aquesta onada de calor del sud, l'absència d'humiditat i el vent de marinada –de mar cap a terra– foren, juntament amb l'acció humana, els elements que desfermaren el gran incendi forestal iniciat la tarda del 10 d'agost, la diada del patronímic del poble, a la Vall d'Horta i que provocà la mort de cinc persones. A continuació oferim la crònica oficial d'aquelles terribles jornades d'ara farà deu anys.

DIUMENGE, 10 D'AGOST

Aquell dia la calor era molt severa i la humitat ambiental escassa. Ateses les extremes condicions meteorològiques i el risc d'incendi forestal, la Diputació de Barcelona va prohibir l'aplec de Sant Llorenç del Munt, que cada any se celebrava a l'antic monestir benedictí del cim de la Mola. També per prevenció, va fer tancar els principals accessos rodats al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac, entre els quals la pista de la Vall d'Horta.

A les 16 hores les condicions atmosfèriques a l'estació del cim del Montcau eren de 33,8° de temperatura, d'un 23% d'humiditat i un vent de marinada del sud-est bufant a 37 km per hora.

Aproximadament a dos quarts de cinc de la tarda s'inicià a pocs metres del xalet del Rossinyol, a l'altra banda del camí de la Vall d'Horta, prop d'una capella en honor a Sant Llorenç, el foc per causes que no s'han pogut esclarir.

El foc progressà ràpidament entre els rostolls i les garbes dels camps propers en direcció nord, cap a Abellarols i Comabella.

Tot i que es va donar quasi immediatament l'alerta, els bombers varen tardar una mitja hora a arribar per terra a les flames, quan l'incendi, amb una notable

amplada de front i molt de fum, ja s'havia consolidat.

El foc fou qualificat pels especialistes de GIF (Gran incendi Forestal) atesa la seva alta intensitat i l'avenç per les capçades dels arbres, fet que el situava fóra de la capacitat d'extinció. La Generalitat activà el Pla INFOCAT.

L'impacte entre la població llorençana fou molt gran i provocà una sensació de por i incertesa, mentre el fum anava envaint el poble. La reacció popular no es va fer esperar – molta gent s'oferi voluntàriament a col·laborar-, i l'Ajuntament esdevingué el centre neuràlgic.

A les 17,45 les flames calcinaren en poc temps la muntanya de Baiarols que ja havia patit un incendi uns anys abans (el 1994). A les 18 hores van fer acte de presència els primers helicòpters que van trobar la bassa del molí de la Roca buida i van haver de recollir l'aigua de la piscina de Can Garriga.

Un contrafoc dels propietaris del mas de Les Oliveres eviten que es cali foc al mas.

A les 18.20 l'incendi avança en tres llengües: La principal es dirigeix cap al Castell de Pera travessant per entre la urbanització de Comabella, d'on foren desa-

Pàgina 4

llojats els veïns de les cases més exposades, protegides per mitjans terrestres, i evacuats a la Casa de Cultura. Una altra llengüa avança cap al Marquet de Les Roques, - on el personal de la Diputació aconseguí aturar-lo al paredat mateix de la casa-, i finalment una tercera progressa lentament, contra vent i pendent, vers a la Pedra d'Àliga i el Serrat del Bon Aire, amenaçant el barri de Les Marines.

El foc avança molt ràpidament, a una velocitat d'uns 21 metres per minut, consumint el bosc i sotabosc i fa saltar les pinyes enceses, projectils que originen nous petits focs, a l'entorn de les llengües principals.

Veïns de la Vall d'Horta i estiuejants han de ser rescatats en tres helicòpters des del Romeu.

Arriben camions de bombers procedents de parcs de tot Catalunya i també molts voluntaris disposats a col·laborar en l'extinció, que son coordinats des del Parc de Bombers. Els mossos d'esquadra tallen la carretera de Castellar.

A l'Ajuntament, al carrer Canigó, es constitueix el centre de comandament de l'extinció i moltes persones voluntàries del poble s'ofereixen per col·laborar. S'organitza als baixos de la Casa Consistorial la intendència per donar suport als que lluiten contra el foc. Els forners i les botigues del poble (alguns dels seus propietaris van ser mobilitzats) aporten queviures i begudes, i es fan lots d'entrepanes, fruita i aigua que es fan arribar als bombers i voluntaris disseminats.

Es talla al trànsit la carretera de Monistrol.

Ja de nit, quan els helicòpters bombarders han de retirar-se, s'ataca el flanc de Pedra d'Àliga amb línies de mànega d'aigua i eines manuals, assolint parar-lo a Rocamur i evitant el progrés cap a Les Fogueroses

El conseller en cap de la Generalitat Artur Mas arriba a Sant Llorenç Savall on restarà fins el dijous. També la Consellera de Justícia i Interior Núria de Gispert.

Pàgina 5

Fotografia: Josep Roma

Fotografia: Josep Roma

Els Alcaldes de Castellar Lluís Corominas i Sentmenat Josep Vilaró, ofereixen la col·laboració dels seus municipis.

Fotografia: El periódico de Catalunya

DILLUNS, 11

A les 3.23 hores de la matinada s'inicia un altre incendi al terme de Gallifa, concretament a la serra de Costabarrassa entre els pk 4 i 5 de la carretera de Sant Llorenç Savall a Llinàs. Tot i que en un primer moment sembla que aquest nou incendi provocat es pot controlar, hores després torna a revifar, avançant en direcció al nord.

Segons dades de l'observatori del Montcau, la marineda bufa a 24,9 km per hora i la humitat es molt baixa, del 17%.

L'activitat es frenètica amb centenars de bombers i voluntaris d'arreu tractant de controlar l'incendi, i amb els helicòpters bombarders i avions llençant aigua des del cel. Els helicòpters fan cúa per carregar aigua del pantà de Les Conques. Actúen els hidroavions.

Voluntaris amb vehicles particulars es fan arribar vitualles als que lluiten contra el foc, molts dels quals, no han anat a dormir. A l'Ajuntament i al Parc de Bombers l'activitat és molt intensa.

Enmig d'aquest caos, la tragèdia es fa present a l'incendi, en trobar-se prop de la cabana d'en Felip, a la vall d'Horta, els cadàvers de cinc membres de la família Fernandez- Marquès morts quan intentaven fugir de les flames.

Fotografia: El periódico de Catalunya

Els bombers i voluntaris auxiliars treballen de valent en intentar assegurar els perímetres de l'incendi.

El president de la Diputació Jose Montilla i el líder socialista Pasqual Maragall es fan presents oferint la seva col·laboració a la Generalitat. També ens visiten els alcaldes de Sabadell, Manuel Bustos i de Terrassa, Pere Navarro.

En fer-se fosc la situació de l'incendi és la següent:

El foc de Gallifa avança en direcció a Granera. Una llengua de l'incendi principal progressa pel Coll del Llor cap a la casa de la Vall i Mura.

Una altra llengua és aturada a Rocamur i s'esvaeix l'amenaça d'assolir Les Fogaroses. Una tercera llengua avança des del Galí en direcció a Granera. I una quarta progressa vers el nord, cap a Talamanca i el bosc de Mussarra.

Un fum espès carregat de volaines i cendra envaeix el poble. L'espectacle a la nit és dantesc amb l'entorn boscos del poble cremant arreu.

Fotografies: El periódico de Catalunya

DIMARTS, 12

Al migdia el foc de Gallifa posa en perill la població de Sant Llorenç Savall, on els bombers creen un contrafoc a darrera el Cementiri. Aquest incendi avança en direcció a Salallassera i crema els boscos de L'Ermenjol.

Es talla la circulació de vehicles per la carretera de Terrassa a Talamanca.

A les 14 hores a l'estació meteorològica del Montcau la humitat és tan sols del 17%, la temperatura de 28,5° i la velocitat del vent de sud de 24,8 km/hora.

L'Exèrcit fa arribar al poble, des de Saragossa, dues poderoses excavadores d'oruga, servides per una dotzena de soldats, que obren trinxera entre Monistrol de Calders i Castellterçol.

Arriben al poble des de Biescas (Aragó) i França les dues filles orfes del Felip i l'Amàlia.

El president de la Generalitat Jordi Pujol visita la zona afectada i manifesta el seu condol als familiars de Felip Fernandez i Amalia Marquès. Els Ajuntaments de Sant Llorenç Savall i Sabadell decreten tres dies de dol oficial.

A les 19 hores les llengües de foc que avancen en direcció nord i a l'est s'uneixen en terres de Biguetes, a Granera, posant en greu perill les cases alevades del nucli del poble.

Les autòpsies practicades a les despulles dels cinc membres de la família Fernandez-Marquès, revelen que tres persones moriren calcinades pel foc i dues per asfíxia.

Al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i l'Obac s'ha cremat un 10% de la superfície total- unes 1.500 hectàrees de bosc.

A la nit revifa el foc de Gallifa amb el temor de que progressi cap a Castellar del Vallès.

Fotografia: El periódico de Catalunya

DIMECRES, 13

El matí es lleva relativament encalmat sota el cel gris de fum i cendres.

Encara hi ha desplegades sobre el terreny un centenar de dotacions terrestres (camions de bombers i ADF) i quatre vehicles aeris remullen el foc.

A les 11 del matí al tanatori de Sabadell, enmig d'una impressionant manifestació de dolor i indignació ciutadana, té lloc la cerimònia funeral de comiat de les cinc persones mortes en l'incendi a la Vall d'Horta.

Cap al migdia el perímetre del foc semblava estar controlat entre el Montcau, Sant Llorenç Savall, Granera i Monistrol de Calders.

A les 14.45 un nou incendi forestal amb focus a Maçanet, Tordera i Llagostera que obliga a evacuar a 3.800 persones i fa tallar l'autopista A-7, i fa que nombroses dotacions de bombers s'hi desplacin.

Es lliuren als bombers els excedents d'entrepans i begudes que ja no es necessiten. També les cadenes de televisió i els periodistes abandonen el poble i van a cobrir aquella informació.

A les 16 hores les dades del Montcau son aquestes: Humitat del 16% (!), temperatura 29,4°, vent del sud-oest de 38,1 km per hora. La força del vent, la marineda, fa revifar tots els focs.

La temperatura a la ciutat de Barcelona és de 38,6°, tot un rècord.

Tres bombers del GRAF (Grup de Reforç d'Actuacions Forestals) resulten ferits lleus en bolcar el camió on anaven a la carretera de Sabadell a Prats de Lluçanès.

DIJOUS, 14

El cel continua gris del fum de l'incendi i els carrers del poble plens de cendres.

El Centre avançat de Comandament de la Generalitat es trasllada al foc de Maçanet i La Selva.

A Sant Llorenç treballen encara uns 75 camions de bombers i dos helicòpters, a més de centenars de voluntaris, desenes d'agents forestals i vuit excavadores-oruga de l'exèrcit. Remullen l'àrea calcinada i caven trinxeres intentant evitar que les flames es revifin.

El Conseller en Cap de la Generalitat, Artur Mas, es reuneix amb els Alcaldes dels sis municipis afectats que son Sant Llorenç Savall i Gallifa del Vallès Occidental, Mura i Monistrol de Calders del Bages, i Castellarçol i Granera del Vallès Oriental. Els pro-

met ajuda econòmica per retirar la llenya cremada i la construcció d'una planta de biomassa a la zona (!).

La ciutat de Barcelona registra 118 decessos en un sol dia, la xifra més alta dels darrers 25 anys, amb el col·lapse dels tanatoris.

DIVENDRES, 15

La pesombre semblava que no tindria fi. El foc, ja força controlat, encara no s'havia extingit, i aquí i allà les flames encara reviscolaven.

Resten en actiu diverses dotacions de bombers, agents forestals i voluntaris vigilant l'àrea afectada.

Una furgoneta curulla d'aliments (principalment embotits, fruita, ...) sobrants fou lliurada a la Fundació Busquets de Terrassa pel seu menjador social.

DISSABTE, 16

Per fi arriba la pluja! Un xàfec intens, d'un 50 litres per m2 caigut al matí ajuda a apagar el foc, malgrat que les soques dels arbres calcinats encara fume-gen.

El diumenge dia 17 d'agost a les 19.52 hores l'incendi es donà oficialment per controlat. La Generalitat desactiva el Pla Infocat. El final de l'actuació oficial dels Bombers de la Generalitat no fou fins el dimarts dia 19 d'agost.

El març de 2004 és detingut a Sabadell i posat a disposició del jutjat nº4 un home de 62 anys, J H LI, acusat dels delictes d'incendi i homicidi imprudent, que dos dies després queda en llibertat amb càrrecs. El Jutge acabarà arxivant el procediment per falta de proves. ■

Fotografia: Josep Roma

BOSC I FOC A SANT LLORENÇ SAVALL

Al terme de Sant Llorenç Savall gaudim d'un bosc jove amb predomini del pi blanc o bord que actualment ocupa un 85% de la superfície del terme, quan a primers del segle XX aquesta superfície de bosc era tan sols del 22%. L'abandonament progressiu de l'activitat forestal i agrícola ha fet augmentar exponencialment la càrrega de matèria combustible d'aquest bosc immadur. Tot i que hem patit sovint de petits incendis des que es registren les dades, –la majoria dels quals no assoliren una hectàrea d'extensió–, entre 1970 i el gran incendi forestal de l'agost de 2003, s'havien cremat només 606 hectàrees de bosc.

Els focs forestals més importants foren aquests:

13 d'agost 1970	La Muntada	400 hectàrees
22 d'agost 1994	El Genescà	130 hectàrees
7 d'abril 2000	El Genescà	27 hectàrees
10 d'agost 2003	El Rossinyol	1806 Hectàrees

El total de superfície de bosc cremada entre 1970 i 2003 és de 2.412 Hes.

LES DADES DE L'INCENDI

Cremaren 4.558 hectàrees de boscos i una petita part de conreus, de les quals 1.806 hectàrees del terme municipal de Sant Llorenç Savall.

Coordinació de les diferents administracions (local, autonòmica i estatal) amb equips de treball dels Bombers de la Generalitat, Bombers de Barcelona, Agrupacions de Defensa Forestal, Agents Rurals, Personal de la Diputació de Barcelona, BRIFS, Personal de l'Exèrcit, Bombers d'Andorra, Voluntaris procedents d'arreu i tota la població de Sant Llorenç Savall

Intervenció de 2.035 bombers amb 291 vehicles terrestres procedents d'un centenar de parcs de bombers de Catalunya (98 BRP, 12 BUP, 13 BNP, 6 AVA).

Actuació de 2 Hidroavions ; 13 helicòpters bombarders; 4 helicòpters de comandament dels Bombers de la Generalitat; 2 Avions Hèrcules i 1 BRIF del Ministeri de Medi Ambient 1 helicòpter bombarder d'Andorra.

QUE NO ES TORNI A REPETIR. CUIDEM EL NOSTRE BOSC.

Jaume Valls i Vila

Així ho van viure alguns Llorençans

TESTIMONIS PERSONALS DEL FOC

En aquesta sèrie d'entrevistes curtes he volgut copsar els records de les persones que van viure l'incendi des dels seus diferents vessants. Uns testimonis que ajuden a recordar allò que es va viure i sentir a Sant Llorenç. Segurament hi trobareu a faltar algunes veus autoritzades i en demano disculpes per endavant. Tothom destaca la participació de la gent del poble, la generositat dels voluntaris i la solidaritat que arribaren de tot arreu.

Amparo Font (T treballadora de la Residència)

Vaig patir molt, perquè en obrir la finestra de casa vaig veure el fum, vaig pensar que el foc arribava a Cal Font, on hi havia la meua filla l'Amparo Guede, de 13 anys, banyant-se a la piscina dels avis. El meu fill, en Manel, de 19 anys, va venir a posar-se roba vella per anar a apagar el foc, junt amb altres joves del poble. Em va fer patir, perquè aquell diumenge no tornà a casa fins a les onze de la nit.

Recuperada la filla vaig anar a l'Ajuntament a fer de voluntària. Com que les botigues del poble eren tancades, vam telefonar el meu cunyat, en Nico Almera, que era de vacances a l'Empordà, perquè vingué a obrir la Cooperativa. Varem parlar amb els mossos d'esquadra perquè el deixessin passar a Castellar, perquè ja havien tancat la carretera. La veritat és que entre els voluntaris que col·laboravem va haver-hi molt bon rotllo. Feia pocs dies que treballava a la Residència i anava a ajudar en sortir de la feina, sense anar a dormir. Varem fer milers d'entrepans i lots d'avituallament amb fruita i beguda.

Recordo també que l'Ignasi Giménez –ara l'Alcalde de Castellar– ens va venir a entrevistar per a la ràdio, i que a mitja entrevista em vaig quedar en blanc i em vaig posar a plorar.

Maite Loscos (Administrativa)

Nosaltres estàvem de vacances familiars a Llançà (Alt Empordà), i el dilluns al migdia ens varem assabentar de l'incendi i dels morts per la tele, a l'hora de dinar. L'endemà tornarem tots quatre i ja per l'autopista es veia la gran columna de fum. No podia parlar amb els meus pares residents a Comabella perquè els van desallotjar de casa. A nosaltres que vivíem al Serrat dimecres o dijous també ens van desallotjar pel perill del foc que procedent de Gallifa venia per dalt.

Fotografia: Josep Roma

Marisol Cortes (Treballadora de la Residència)

Aquel domingo fuí a acompañar a mi hijo Jaime Daví al aeropuerto, y me llamó mi suegro diciendo que había un gran incendio. Por el camino de regreso iba llamando porque mi hijo Jordi, de 10 años, y mi suegra Maruja estaban muy preocupados.

Tuvimos que dejar el coche en Castellar porque la carretera estaba cerrada y subimos al pueblo en un autocar con los voluntarios a las diez de la noche.

Me quedé en casa al cuidado de mi hijo y los suegros.

Damià Calveras (Publicista) i Gisela Comellas (Treballadora de banca)

Haviem acabat d'arribar de vacances de Palamós i de casa estant començarem a escoltar les sirenes i amb la Gisela, en aquell moment la meva xicota i ara muller, ens anàrem a oferir al Parc de Bombers per a col·laborar. Ens van fer anar a acompanyar un camió de bombers veterans, vinguts de lluny, fins a la cruïlla de les basses del Galí, a mig camí de Monistrol. Els ajudarem a tirar línies de mànega a baix al torrent. En menys d'un minut el lloc on estàvem va ser engolit pel foc mentre creuava la carretera com si res i continuava embogit direcció Granera. Impotents, amb el cotxe dels bombers fugirem direcció a Monistrol. Pararem a les Elies on els propietaris estaven molt neguitosos amb els cavalls que tenien establats, la dona plorava impotent tremant que el foc envaís el mas i els varem ajudar a treure els cavalls de l'estable. Les bèsties sortiren corrent en direcció a Mura i es va evacuar a la gent de la finca.

Tot seguit ens van fer anar fins a la casa del Rossinyol per donar un cop de mà davant la imminent arribada del foc que pujava descontrolat direcció Monistrol.

Un cop allà varem veure com el front de foc, d'una envergadura terrible, s'acostava a una velocitat vertiginosa amb llengües de foc de més de quinze metres. Seguint ordres dels GRAF, que havien arribat en helicòpter per fer un tallafoc, van dir que no ens poguéssim i que asseguréssim el perímetre de la casa amb mànegues i motxilles d'aigua. Per sort, gràcies al tallafoc i als camps del voltant de la casa, el foc passà i el Rossinyol es va salvar.

Es va fer fosc i dos policies municipals de Castellar, un d'ells el llorençà David, ens van recollir per retornar cap al poble. Com que la carretera de Monistrol i la de Granera eren tallades, haguérem de revoltar per Mura i Matadepera. Cap a les dues de la matinada arribarem a casa ben cansats.

La resta de dies vaig fer d'acompanyant guiant altres grups a Sobregrau i altres llocs, mentre la Gisela no parava portant pa per a fer entrepans al carrer Canigó i al Parc de Bombers.

Olga Olivé (Regidora)

El dilluns al matí les notícies del Comandament eren del que el foc amainava i semblava que es podria controlar. Amb el meu marit, en Paco, havíem de marxar cap a Egipte a celebrar les bodes de plata del matrimoni. No les teníem totes perquè un fill nostre era a Gallifa, ajudant. Quan ja tenia les maletes carregades al cotxe, vaig tornar a passar per l'Ajuntament per conèixer la situació, i aleshores en Daniel Pérez, va entrar plorant, comunicant-nos la mort del Felip i de la seva família. Va ser un cop molt dur perquè en Felip era una gran persona, que es feia estimar.

Vet aquí que varem decidir no fer el viatge a Egipte. Amb el cotxe vaig anar a fer diversos encàrrecs, i vaig posar casa meva a disposició de la família d'en Felip perquè s'hi poguessin recollir.

A la tarda van arribar les dues filles d'en Felip, que eren de vacances, i a casa van poder passar el tràngol enorme que suposa la mort de cinc familiars de cop, d'una forma més íntima i amb el suport dels psicòlegs. Allà els van fer les proves d'ADN.

A casa meva també vaig acollir a la consellera Núria de Gispert i els mossos que l'acompanyaven per tal que poguessin descansar a la nit.

En circumstàncies tràgiques com aquelles tothom feia allò que podia i poses tot el que tens a l'abast de les persones. El poble de Sant Llorenç va respondre d'una forma admirable a la duresa de la situació.

Marc Cadevall (Voluntari de Terrassa)

Des de Terrassa vàrem col·laborar diferents companys dels voluntaris forestals, en el meu cas va ser una sola però llarga nit. Conduïa el Suzuki Santana de l'ADF, i vàrem anar-hi amb dos companys. En arribar ens presentarem al centre de control i la sensació és que no es disposava de la organització adequada per atendre els voluntaris que arribaven, molts d'ells sense l'equipament i els coneixements adequats. Aquesta qüestió, -ho se de primera ma-, ha generat debats intensos i penso que avui dia s'ha resolt mitjançant l'estructura i organització actual de les ADF, dels Bombers, dels Mossos, i de la resta de responsables a intervenir. Després d'una estona d'esperar ens adreçaren a una zona que ja havia estat cremada, i des d'on alguns bombers, en plena nit i aprofitant que no hi havia vent, però sense mitjans aeris, atacaven algun front menor i remataven la zona per evitar nous focus. Vàrem ajudar en el que ens fou requerit, recollint instal·lacions de mànegues i portant queviures i aigua als bombers. Alguns altres bombers, descansaven esperant el relleu, cansats de la feina feta durant les hores prèvies. Arribarem a Terrassa ja de matinada, cansats i amb la roba més negra que la del seu color original.

Magí Rovira (Alcalde de Sant Llorenç)

Per a mi l'incendi de Sant Llorenç va tenir dues parts. Una primera mentre era només un incendi forestal, una lluita contra el foc, i una segona des del moment en què es va conèixer que hi havia víctimes mortals, i va passar a ser una autèntica tragèdia. Al Felip i la seva dona l'Amàlia els coneixia de feia anys i el seu tràgic decés em va afectar molt. Una de les coses més difícils que m'ha tocat fer a la vida va ser el comunicar telefònicament a les dues filles d'en Felip Fernández que el foc havia mort el seu pare, la seva mare, la seva germana i les dues àvies. Això dit per telèfon sense poder mirar-les a la cara, és d'una duresa que no es pot descriure. I ho havia de comunicar l'Alcalde, abans que se n'assabentessin per altres mitjans. Fins aleshores havia aguantat sense dormir, ajudant a facilitar les coses als que treballaven en l'extinció del foc. He de dir que entre els que formàvem el Consistori no va haver-hi cap picabaralla política, tothom va anar a la una, com la gent del poble de la qual n'estic orgullósíssim de la seva participació i col·laboració. Per cert que van enviar-nos a la Directora General de Participació Ciutadana amb la pretensió d'organitzar tot allò que ja funcionava magníficament per autogestió: la logística. No la vaig deixar sortir del despatx. El dijous quan ja quedaven pocs efectius de bombers al poble teníem tones de menjar i begudes fruit de la solidaritat d'arreu que ens sobraven. Les varem carregar en una furgoneta i les varem portar a l'incendi de Maçanet on els van ser de gran utilitat.

Fotografía: El periódico de Catalunya

Maite Galí (Administrativa de l'Ajuntament)

Tornàvem en cotxe d'una excursió a Camprodon i des de l'eix transversal, a Artés, ja varem veure la fumerada. En Fèlix va dir: Això és a Sant Llorenç!, i efectivament a mesura que ens acostàvem al poble per la carretera de Monistrol, veiem el fum i les flames a la banda dreta, però el foc no havia creuat encara la carretera.

Malgrat que estava de baixa per maternitat, -el meu fill tenia tres mesos-, vaig anar a l'Ajuntament, on s'havia instal·lat el centre logístic, per col·laborar. Una col·laboració que va durar cinc dies en què feiem torns per atendre el telèfon i informar a la gent amb la Motse Devesa, la Dolors Arimon i la Montse Puigdomènech.

Manel Galícia * (Voluntari de Sabadell)

El dimarts 12 vaig desplaçar amb les inseparables càmeres de vídeo i de fotografia... Vaig fer camí cap al fons de la vall, on els camps de rostoll socarrimats feien entenent que les flames hi havia passat com un regueró de pólvora. Més enllà del mas de les Oliveres em vaig endinsar al bosc. Bosc? Un camp de cendres ple de pals negres!. A l'horitzó el fum, una immensa boira tapava el cel i els helicòpters, els avions i els quadrimotors el creuaven contínuament. ... Vaig anar fins als Bombers... a la improvisada recepció hi havia el servei d'inscripció de voluntaris on l'única condició era donar les senyes personals i esperar ser cridats. Recomanen que, en marxar cap a casa, es deixés constància. En un rètol hi figurava l'equip personal adient: vestir roba de cotó amb màniga i pantalons llargs, calçat reforçat, gorra, quelcom per a tapar la boca, guants, llum frontal... ... El dimecres a les vuit del matí tornava a ser a Sant Llorenç Savall al camp de futbol, lloc de concentració dels voluntaris. Al cel els helicòpters i avions no paraven de fer viatges, mentre els voluntaris ens impacientàvem per la llarga espera. Ben entrat el matí va arribar una partida de pales i aixades noves que, en un tres i no res, van ser distribuïdes. Més tard em veuria enquadrat en un dels grups de voluntaris que ens concentrarem a la masia de la Serra. Les instruccions eren concretes: sou voluntaris i no esteu obligats a ser aquí, seria bo, però que estiguésiu disposats a passar la nit. Tingueu present que els bombers porten 48 hores de servei; si en veieu algun que no fa res o què està ajagut, respecteu-lo. En cas de revifar el foc poseu-vos en una zona segura, a la part ja cremada....

* En Manel Galícia, que firmava els seus articles com MAGAMA, ja no és entre nosaltres. He rescabalat part de l'article publicat el dimecres 20 d'agost al Diari de Sabadell en homenatge.

Gregorio Fernandez (Criador de gossos)

Estaba en mi granja de Les Oliveretes cuando vi la cortina de humo. Me pasé allí los tres primeros días y noches para estar con mis perros. El miércoles a las cinco de la mañana ya no pude más y tuve que salir medio asfixiado para trasladar los diecisiete perros al patio de mi casa en el pueblo. Tuvo que venir la guardia civil a echarme porque el fuego venía por todos lados. Había refrescado todo el terreno, especialmente las perreras y al tenerlo limpio pude salvar unos setenta o ochenta pinos. El miércoles de madrugada el humo era tan espeso que me mareé y salí como pude. Suerte de los helicópteros que echaron mucha agua una casita vecina se pudo salvar, pero la casa de abajo, el Recó, quedó totalmente destrozada con las vigas de hierro retorcidas. Días después viendo como había quedado el bosque calcinado me harté de llorar.

Eloi Pujol (Bomber juvenil)

Només tenia tretze anys i em preparava per a ser bomber juvenil. Estava amb uns amics quan varem veure la columna de fum per darrera de Baiarols. Vaig anar de seguida al parc de bombers. Arribaven camions de bombers de tot arreu.

Per raó d'edat no ens van deixar sortir de servei a apagar el foc. Ens cuidavem de preparar l'avituallament dels bombers voluntaris, moltes persones s'oferien per ajudar. La gent que anà a treballar arribava molt cansada. També varem ajudar als que feien entrepans al carrer Canigó.

Fotografia: El periódico de Catalunya

continua a la pàgina 19....

ESPECIAL INCENDI 2003

Fotografies: El periódico de Catalunya

ESPECIAL INCENDI 2003

Fotografies: El periòdic de Catalunya

...prové de la pàgina 14.

Assumpció "Sumpsi" Ibars (Conserge de la Residència)

Recordo que estava a la terrassa de casa, al carrer Canigó, fent un cafè amb una amiga, quan vaig veure la fumarada d'inici del foc. De seguida vaig anar a recollir a la meua mare que vivia sola en una casa aïllada als Cinc Pins, per endur-me-la al poble.

Aquells dies el telèfon de la Residència treia fum. Trucava molta gent d'arreu preguntant pels seus familiars interns. L'ambient era d'un gran nerviosisme.

Pedro Tirado (Bomber voluntari)

Aquell diumenge a les set del matí marxava amb la família de vacances cap a Galícia. Em van durar molt poc aquelles vacances. A la tarda em van comunicar l'incendi i el dilluns mentre dinàvem en un bar em vaig assabentar de la importància de la tragèdia.

Varem decidir tornar a Sant Llorenç i el dimecres ja estava apagant foc a la Pedra d'Àliga i al sector de Sobregrau.

He estat en altres grans incendis, com el d'Horta de Sant Joan, i haig de dir que gràcies a la extraordinària col·laboració de la gent del poble, que es va abocar en ajudar, l'avitallament dels que participàvem en l'extinció, va estar molt ben coordinat. El camió de bombers del poble estava avariats i no es va arreglar fins després del foc. La setmana següent varem estar recollint mànegues i eines per tot el terme.

Fotografia: El periódico de Catalunya

Fina Casacales (comerciant de Cal Blau)

Erem a Cambrils i ens van telefonar per obrir la botiga i servir embotits i begudes per preparar entrepans i beure pels bombers i voluntaris. Arribarem a Sant Llorenç a la mitja nit i aquells dies ens varem fer un bon tip de tallar embotits fins que esgotarem les existències.

Fotografies: El periódico de Catalunya

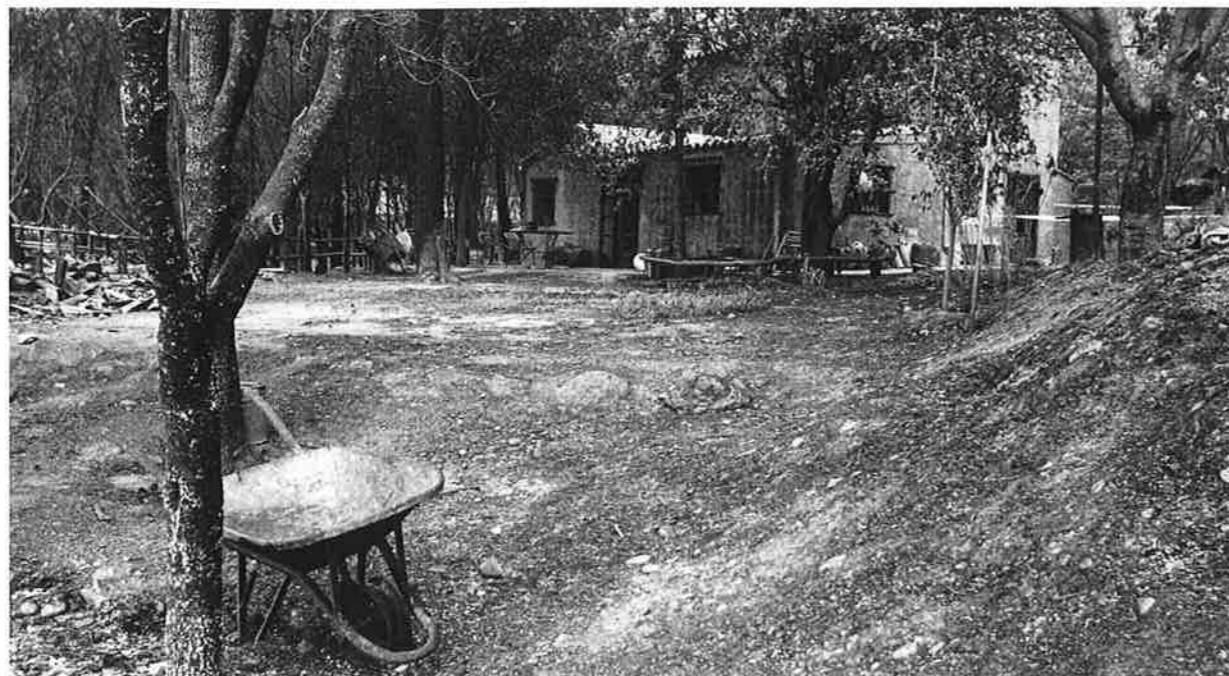
Miquel Martínez "Quelot" (artista plàstic)

Haviem anat a passar un parell de dies a l'Escala, i el diumenge a la tarda em van trucar des de Sant Llorenç informant-me d'un gran incendi.

Varem tornar cuita-corrents i a Castellar trobarem la carretera tallada, hi varem haver de revoltar per Sant Feliu i Gallifa per arribar a casa. Em vaig canviar la roba i vaig anar cap a la carretera de Monistrol abans de les Elies on hi havia bombers i voluntaris intentant parar el foc. El paisatge de nit era apocalíptic. El terra incandescent era vermell de brases i unes flamarades tremendes consumien el bosc, mentre s'escoltaven els renills dels cavalls de Les Elies.

Aquell primer dia vaig anar a dormir de matinada i l'endemà amb en Joan Vallhonrat i el tot terreny de l'ADF anàrem a Gallifa i des d'allí per pistes fins a l'Ermengol, on uns helicòpters ens van fer sortir, mentre el foc marxava per tot arreu i sortirem per Vilaterçana. Vaig treballar cada dia, -era un no parar-, ajudant a apagar el foc. Era força desencorajador perquè deixaves en bon estat una zona concreta i l'endemà el foc ja l'havia consumit. La veritat era que els voluntaris feiem el què podíem, però cada vegada ens posaven més traves. El tercer dia a la Vall de Maria els voluntaris tirarem quilòmetres de mànega i els bombers varen poder salvar una bona porció de bosc.

S'em barregen molts sentiments, uns de bons, amb tothom col·laborant i altres d'impotència en veure que davant d'un incendi d'aquella magnitud ben poca cosa es podia fer. Després de l'incendi em vaig fer de l'ADF, perquè m'estimo els boscos.

Fotografia: El periódico de Catalunya

Miquel Casals (Guarda del Parc Natural)

Plegava de treballar i ens van avisar del foc. Amb el tot terreny de la Diputació anarem directament a Comabella per evacuar la gent de les cases. El foc avançava per allà i el primer eren les persones. A partir d'aleshores recordo vivències desordenades perquè vaig perdre la noció del temps.

A coll Gavatx treballarem de valent fent un tallafocs per evitar que l'incendi progressés cap a les Fogaroses. Traguerem tanta aigua que el pou del Daví es va assecar. També vaig aconduir grups de voluntaris de les ADF per dirigir la feina de tirar mànegas i fer contrafocs amb les motoserres.

Vaig estar tres dies seguits treballant rellevant-nos amb els companys com podíem i anant a dormir ben poca estona. També vaig anar a la finca de Traens a Granera, on amb un contrafoc només vaig poder salvar un clap de bosc. Poca cosa. Recordo que un dels gossos que tenia i vaig alliberar es va trastornar tant que, dies després, el varem haver de sacrificar.

Francesca Vilatersana

Hi ha situacions que ens marquen d'una manera especial i, passat el temps, tots continuem recordant perfectament on érem i què estàvem fent quan van succeir. Això és el que ens passa als llorençans amb l'incendi que va cremar gran part dels nostres boscos l'estiu del 2003. Amb la meua família gaudia d'uns dies de vacances a Llançà, i tot va canviar quan aquell diumenge a la tarda rebérem una trucada dels avis per dir-nos que hi havia un incendi a Sant Llorenç. A partir d'aquí els telenotícies, la ràdio i la premsa escrita van passar a ser els nostres companys de vacances. Les notícies que anàvem rebent ens angoixaven cada vegada més, fins que varem decidir tornar a casa, al nostre poble, que de fet és on érem, des que varem saber la notícia.

Durant aquells dies a St. Llorenç no hi va haver ni nit ni dia, les hores passaven al ritme que avançava el foc. No hi havia altra prioritat que apagar aquell infern que ens envoltava. Tothom, gent del poble i forasters, ens uníem per aquella tasca. Tothom hi podia fer alguna cosa. Des de la professionalitat dels bombers fins a tots aquells que no paràvem de fer entrepans que es repartien pels camins,

passant per l'organització dels voluntaris que arribaven d'arreu, l'arranjament de ponts i camins perquè poguessin passar els camions, l'acolliment de les famílies que durant algunes hores eren evacuades de casa seva... Al gran desastre forestal s'hi va afegir la pèrdua irreparable de la mort del Felip i la seva família. Sens dubte la major sotragada.

Després, un cop apagat el foc, les passejades amb bicicleta o a peu pels nostres camins no van ser el mateix. Recordo anar pedalant i descobrir que les rodes voltaven al mateix ritme que les llàgrimes rodolaven per les meves galtes. Van ser uns dies durs, molt durs, però també ens van deixar missatges positius: la gran unió d'un poble davant d'una adversitat, la quantitat de voluntaris que van sacrificar les seves vacances per venir a fer-nos costat i les noves amistats que això comporta. Deu anys després d'aquest episodi, tot i que sembla que un incendi no és un fet que s'hagi de celebrar, a mi almenys em satisfà veure com aquells paisatges que van quedar devastats i plens de cendra, ara ja són verds. Els veiem regenerar-se dia a dia, omplir-se de vida, i val la pena que aprofitem el seu impuls com a exemple i estímul per tirar endavant.

Edith Hoffman (Mestressa de Can Garriga)

Estava descansant i tenia amics banyant-se a la piscina. L'Helena Herrero em va avisar del foc. Et vaig trucar a tu i també al Felip que no contestava, però vaig pensar que eren a Blanes, a la platja. Per això no vaig patir per ells.

Vaig baixar a obrir els estables, per deixar lliures els animals i agafar els pollets i els ous que estaven a punts d'obrir-se i portar-los a casa. Després, amb el matrimoni Montserrat anàrem fins al seu bungalow per veure el foc. Veient la força de l'incendi els Montserrat decidiren baixar a Sabadell. Jo vaig treure els cotxes i els vaig aparcar a Les Marines. Més tard van venir els helicòpters a carregar aigua de la piscina. Em vaig quedar tots els dies a Can Garriga per ajudar la gent.

Josep Hervás. (Voluntari Forestal de Terrassa).

Recordo que un veí em va avisar que es veia una gran fumera al massís de Sant Llorenç. Vaig sortir al carrer a comprovar-ho. Efectivament, era un malson esdevingut realitat. Em vaig posar immediatament en contacte amb l'ADF, per tal d'oferir la meua disponibilitat total, puix que aquells dies estava de vacances. En un cotxe amb dos companys més ens varem dirigir a Sant Llorenç Savall a posar-nos a disposició del comandament que coordinava les tasques d'extinció. A la carretera de Sant Llorenç a Monistrol hi havia unes flamarades gegants que feien impossible l'extinció. Recordo com les dotacions de bombers i les nostres havíem de recular, ja que el foc avançava imparable. També des del collet del Llor contemplarem com el foc avançava cap a la Màquina de Tren i l'aigua que descarregaven els helicòpters era insuficient per a aturar-lo.

Vaig participar tres dies en l'extinció: primer "refrescant" un àrea que havien apagat els bombers; muntant una línia de mànegas que anava de la carretera de Mura, pel camí de la Font de la Guineu, al collet del Llor; acabant d'extingir amb motxilles d'aigua les flames que quedaven a les alzines de la carena dels Emprius, després que un avió descarregués aigua, i finalment, esperant amb una colla de companys el foc a la Masia de la Vall, on afortunadament, no va arribar.

Com a valoració final, puc dir que per a mi va ser una experiència inoblidable per la impotència davant d'un foc d'aquestes dimensions, però sobretot pel companyerisme, la col·laboració de la gent i la importància de la prevenció.

Joan Roma (Regidor i bomber)

Érem de vacances a París amb una altra família i les respectives caravanes. Estàvem visitant els jardins de Versailles quan em trucà en David Rocabert el cap del Parc per informar-me de l'incendi. Tota aquella tarda va ser un neguit de trucades i de dubtes sobre què fer: tornar desseguida o esperar aconteixements. L'endemà a primera hora del matí ens assabentàrem de la mort de cinc persones i aleshores vaig prendre la decisió de tornar en el primer avió a Barcelona. La família m'acompanyà a l'aeroport on vaig fer gestions per tal que em recollissin al Prat per anar a Sant Llorenç. Recordava que l'any 1994 érem de vacances a la Cerdanya i també vaig tornar corre-cuita perquè a causa d'un altre incendi es va haver d'evacuar Comabella. Des de l'avió vaig tenir el trist privilegi de poder veure el foc en tota la seva extensió. En arribar a Sant Llorenç vaig poder comprovar que tant des del parc de bombers com des de l'Ajuntament s'havia fet molta bona feina. Em vaig instal·lar a l'Ajuntament puix que aleshores era el regidor de Medi Ambient i Protecció civil, i com que coneixia els quadres dels Bombers vaig oferir la meua col·laboració en el que fos efectiu. Aquells dies van ser de menjar i dormir poc i malament, patir per la gent que estava a primera línia de foc amb tot el nerviosisme que genera una desgràcia d'aquelles característiques. Crec que era el dia 15 o 16 que vaig tornar cap a París a retrobar-me amb la família. Estava tan esgotat que només seure a l'avió vaig quedar-me adormit i van haver de despertar-me les hostesses quan l'avió ja era buit de passatgers.

Fotografia: El periódico de Catalunya

Francesc Pujol (Bomber voluntari)

Veure un bosc cremant-se sempre es un espectacle colpidor, sobretot si pensem en la brutal desproporció entre el temps que tarda en consumir-se i el que necessitarà per tornar-se a regenerar. La tarda de 10 d'agost de 2003 estava de guàrdia al parc de bombers juntament amb el meus companys Francesc Yepes i Pere Casamada. Tots havíem estat diverses vegades en grans focs forestals i quan, després de l'avís, véiem la columna de fum, vam tenir clar que aquell seria un dels grans.

El primer contacte amb el foc va ser colpidor. Les matemàtiques mostraven la vessant més crua: si nosaltres apagàvem u, l'incendi avançava deu. Podríem parlar de ràbia i impotència, però només ens quedava intentar salvar encara que fos un sol arbre. En aquestes circumstàncies es donen situacions de tot tipus. Confesso haver-me assegut durant tres minuts; els que va tardar el foc en consumir els Emprius davant dels meus ulls. De tornada al parc recordo una cobla sardanística tocant enmig de plaça, totalment deserta, com si es tractés de l'orquestra del Titànic. Arribada la nit, les siluetes dels arbres cremats il·luminades

pel resplendor del foc, reproduïen escenes de les millors pel·lícules de terror... Y així durant cinc dies més, fins que la feina de milers de persones, centenars de vehicles, desenes de mitjans aeris i la col·laboració final del temps van apagar l'última flama. Però encara hi hauria una sorpresa més reservada per a mi: sobrevolar la zona del incendi. La vista aèria mostrava una enorme taca negra ratllada pel blanc dels camins. Molts indrets havien desaparegut per sempre deixant zones impossibles de reconèixer; donava la sensació que no hi tornaria a créixer res mai més. Per sort, la natura no es com la política i el brots verds van aparèixer puntualment.

Malgrat tot, també hi va haver aspectes positius. La gent del poble va col·laborar de manera incansable durant tot l'incendi, com també els nombrosos voluntaris d'altres indrets i tot el personal que va treballar en la extinció; sense ells les conseqüències haurien estat pitjors.

Deu anys després, el brots verds han donat pas a un paisatge nou, on no queda pràcticament res d'aquella immensa taca negra. Ara, quan camino observo satisfet com la natura va modelant el que seran els futurs nous indrets, això sí; amb una extrema desproporció amb el temps que va tardar en consumir-se. ■

Bosc Mediterrani i Foc

Una relació d'amor-odi

per Albert Vicens Llauredó

El paisatge del nostre país, com el de tot el planeta, és resultat de la interacció de múltiples factors que, en el decurs dels anys, han modelat el relleu i la vegetació fins donar-lis la fesomia actual. Per una banda, el lent treballar de la selecció natural, afavorint la supervivència i la reproducció de les espècies millor adaptades a l'ambient. Per una altra, la petja de l'home, modificant la realitat natural segons els interessos que han marcat els diferents períodes històrics. El bosc de Sant Llorenç Savall s'ajusta perfectament a ambdós mecanismes, amb un clima que ha afavorit les plantes resistents a la sequera i amb capacitat de sobreviure als incendis, i una activitat agrícola que ha esglaonat els vessants i ha afavorit l'expansió de determinades espècies en detriment d'altres.

UN BOSC ADAPTAT A LA SEQUERA

El clima mediterrani es caracteritza per tenir hiverns suaus i estius eixuts i moderadament calorosos. Les pluges més importants tendeixen a concentrar-se a les estacions de traspàs, primavera i tardor. A resultes d'això, l'època de l'any en que la vegetació pateix més és l'estiu, moment en que la temperatura diürna supera habitualment els trenta graus i la precipitació és minsa. En el decurs de milions d'anys, les plantes mediterrànies han patit la pressió d'aquesta estació eixuta i, de retruc, dels incendis que, de tant en tant, devastaven el paisatge. Al final, l'implacable acció de la selecció natural només va permetre la supervivència i reproducció d'aquelles espècies que van adquirir estratègies de supervivència per fer front a ambdós elements. El bosc que avui dia trobem a Sant Llorenç Savall, i també a bona part de Catalunya, és en en part el resultat d'aquest llarg procés d'adaptació.

Per tal de suportar la sequera estival, les plantes mediterrànies han utilitzat diverses estratègies, la principal de les quals consisteix en reduir la superfície de les fulles per tal d'evitar la pèrdua d'aigua per evaporació. El romaní (*Rosmarinus officinalis*), els brucs (*Erica* sp.) i les diverses espècies de pins (*Pinus* sp.) en són un bon exemple. En casos extrems, la

reducció de les fulles ha estat tan important que aquestes han quedat convertides en espines, fent-se càrrec de la funció fotosintètica la tija, que esdevé de color verd, com és el cas de la gatosa (*Ulex parviflorus*) i l'argelaga (*Genista scorpius*), ben conegudes de tots el caminaires. Les plantes de fulles més grans, més grans, han optat per altres alternatives a fi i efecte d'evitar la pèrdua d'aigua, com ara cobrir la superfície amb una pilositat que capturi el vapor que s'escapa de la superfície foliar. Aquesta és l'estratègia de l'estepa blanca (*Cistus albidus*) i, en menor mesura, de l'alzina (*Quercus ilex*), amb la cara inferior de les fulles peluda.

Dues estratègies ben diferents per tal d'evitar la pèrdua d'aigua. El romaní (esquerra) ha optat per reduir la grandària de les fulles, mentre que l'estepa blanca (dreta) les ha cobert d'una densa pilositat per compensar l'evapotranspiració.

D e tot plegat, en resulta un bosc amb arbres no massa alts i un estrat arbustiu i lianoide molt desenvolupat que sovint el fan impenetrable i, retruc, molt inflamable. En general, les fulles es mantenen a la planta durant tot l'any (perenni-folis) per tal d'estalviar la gran despesa hídrica i energètica que suposaria renovar-les cada primavera, com fan les espècies de fulla caduca. En ser un bé tan preuat, les fulles de les plantes mediterrànies disposen de mecanismes defensius per tal de no ser devorades pels herbívors. Aquestes defenses poden ser de tipus físic, amb fulles dures i resistents a la deshidratació -i per tant incombustibles- com el cas de l'alzina (fulles escleròfiles), o bé de tipus químic, amb fulles atapeïdes de substàncies aromàtiques poc atractives pels herbívors, com el romaní o la farigola (*Thymus vulgaris*). Ambdues estratègies incrementen notablement la inflamabilitat de les plantes en presència del foc.

UN BOSC QUE "ESTIMA" EL FOC

L'altre gran element natural que ha modelat la vegetació mediterrània, a banda del clima, és el foc. Els incendis forestals existien abans de l'aparició de l'ésser humà, però ho feien amb una freqüència molt més baixa que no pas avui dia. La caiguda d'un llamp podia provocar un foc de dimensions colossals, que cremava durant molts dies i arrasava grans superfícies arbrades. La devastació era total, però la possibilitat que hi hagués un nou incendi durant els propers cent anys era minsa. Això facilitava la regeneració i l'aparició de diverses estratègies per part de les plantes per tal d'assegurar que aquesta fos total i relativament ràpida. La selecció natural afavorí, d'una banda, aquelles plantes que morien per efecte de les flames però que en fer-ho alliberaven un gran nombre de llavors viables al sòl, llavors que germinaven poc després de la catàstrofe. Per altra banda, també sortiren afavorides les plantes que aconseguien mantenir viva una part important de l'individu

El pi bord (Pinus halepensis) és l'única espècie de pi autòcton amb capacitat de retenir llavors viables a la capçada durant molts anys. Aquesta estratègia, anomenada serotínia, el converteix en una de les espècies vegetals mediterrànies que surten més afavorides pel foc. La fotografia mostra l'aspecte general d'una pineda de pi bord pocs dies després del foc de 2003, quan el banc de llavors ja era al terra i a punt de germinar.

sota terra, en forma d'arrels, bulbs o tubercles, de manera que fos viable la rebrotada. Entre el primer grup trobem el romaní, les estepes i els pins bords (*Pinus halepensis*). Entre el segon destaquen les alzines, els brucs i els arboços (*Arbutus unedo*).

ELS DIFERENTS "BOSCOS" MEDITERRANIS: EL CAS DE SANT LLORENÇ SAVALL

Això no obstant, tot i les característiques generals comentades més amunt, no podem parlar d'un sol tipus de bosc mediterrani. Deixant de banda les particularitats de cada zona (el clima mediterrani s'estén per diversos indrets del món) a casa nostra trobem diferents tipologies d'aquesta mena de bosc dependent de les condicions climàtiques, de la intervenció humana i de l'embat del foc. Centrant-nos en el cas de Sant Llorenç Savall, el bosc potencial que dominaria el paisatge (aquell que existiria sense la intervenció directa o indirecta de l'home) és l'alzinar. Es tracta d'un bosc ombrívol i atapeït, amb un estrat arbustiu dens i ric en lianes. Això el converteix en un excel·lent esmorteïdor de les altes temperatures, creant un microclima al seu interior que possibilita l'existència de plantes amants de l'ombra. En són plantes característiques, a més a més de l'alzina, el marfull (*Viburnum tinus*), el galzeran (...), l'arritjol (*Smilax aspera*) i l'heura (*Hedera helix*).

Aquesta mena de bosc mediterrani és dominant al nostre municipi per damunt dels set-cents metres d'altitud, especialment al sector oest del terme i dins de l'àmbit del Parc Natural de Sant Llorenç del Munt. A les parts més obagues i/o més enlairades també trobem espècies de caràcter més continental, com ara roures (*Quercus sp.*), boixos (*Buxus sempervirens*) o pinasses (*Pinus nigra*).

Per sota dels set-cents metres d'altitud, el bosc dominant té una fesomia molt diferent. Allí on els llorençans van talar l'alzinar per establir camps de conreu i, molt especialment, vinya, el bosc original ha estat substituït, en abandonar els conreus, per la pineda de pi bord i les brolles d'estepes i brucs. En aquest cas, l'espècie dominant és el pi bord (*Pinus halepensis*), per bé que sovint es troba acompanyat per l'alzina. Juntament amb el pi bord trobem les estepes, els brucs, la botja (*Dorycnium pentaphyllum*) i els romaní, per esmentar només les espècies més significatives. Aquesta comunitat, a diferència de l'alzinar, té una baixa capacitat a l'hora d'esmoreir les altes temperatures, per al qual cosa els ecòlegs no gosen qualificar-la de bosc en el sentit estricte del terme. Això, juntament amb el fet que les espècies dominants són riques en compostos aromàtics molt combustibles, converteix aquest bosc en un polvorí degut a la seva elevada inflamabilitat. Aquest fet quedà ben palès durant el foc del 2003, quan el foc assolí velocitats vertiginoses a la pineda mentre alentia el seu avenç en penetrar a l'alzinar.

en condicions naturals, sense intervenció humana ni altres perturbacions, la pineda de pi bord evoluciona altra volta cap a l'alzinar. Això és el que està passant en gran part del municipi on domina aquesta comunitat. Cal pensar que, en qüestió de decennis, l'alzinar torni a senyorejar a les parts baixes de Sant Llorenç Savall. Això, és clar, si no hi ha res que estronqui la successió.

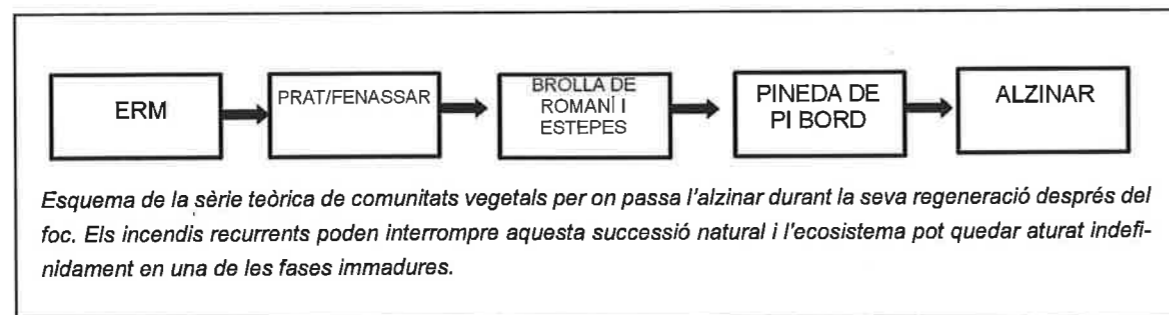
LA SUCCESSIÓ DESPRÉS DEL FOC: EL CAS DE SANT LLORENÇ SAVALL

Com ja hem comentat més amunt, els incendis forestals han estat, des de sempre, un dels agents naturals transformadors del bosc mediterrani. Pocs dies després del pas de les flames, ja apareixen els primers signes de recuperació, especialment pel que fa a la coberta vegetal. Els pins bords, en ser consumits pel foc, alliberen el banc de pinyons fèrtils que atresoraven a la capçada, de manera que, en el decurs de poques setmanes, els primers plançons d'aquest arbre ja germinen. Per la seva banda, bona part d'alzines i roures rebroten des de la soca. S'inicia, així, una lenta successió que, després de decennis, culminarà amb el restabliment de la massa forestal.

La pineda de pi bord no pot ser considerada un bosc en el sentit estricte de la paraula, sinó una comunitat d'arbustos (brolla) acompanyada d'alguns arbres.

Durant els primers anys d'aquesta successió natural, les plantes productores de gran quantitat de llavors, amants del sol i poc exigents pel que fa al tipus de sòl guanyen la partida: el romaní, les estepes, la botja i la gatosa cobreixen el territori cremat creant una brolla a voltes impene-trable. Aquesta és la situació actual en gran part de l'àrea cremada a l'incendi de 2003. A redós d'aquestes espècies comencen a aparèixer, mica en mica, plantes més pròpies de l'alzinar, amants de l'ombra, com el marfull o l'aladern (*Rhamnus alaternus*). Si no hi ha res que alteri la successió, aquestes darreres plantes acabaran imposant-se per tal de restablir el bosc potencial mediterrani, és a dir l'alzinar.

Això no obstant, el paper que el foc juga avui dia als ecosis-temes mediterranis és molt diferent a la que jugava fa milers o milions d'anys enrere. La diferència rau en la freqüència amb que els incendis esdevenen al nostre territori (recu-rència). Avui dia, la gran majoria de focs són provocats, directa o indirectament, per la mà de l'home. L'elevada an-tropització del paisatge (urbanitzacions, carreteres, àrees d'esplai...) fa que els incendis s'hagin convertit en un pro-blema habitual a Catalunya. Cada estiu els mitjans informa-tius se'n fan ressò, especialment si l'estació és excepcio-nalment eixuta i calorosa (cosa que cada vegada succeeix amb major freqüència). El problema és que els boscos me-diterranis estan "programats" per recuperar-se d'un incen-di cada cinquanta o cent anys, però no poden fer-ho si el foc els devora amb una freqüència de deu anys o menys.

D'aquí la importància cabdal que tenen les "illes" de vegetació que van sobreviure enmig de l'àrea crema-da: són el banc de llavors que ha de permetre el resta-bliment al territori d'aquestes espècies més sensibles al foc. Un cas similar és el del pi pinyer (*Pinus pinea*). Situació molt diferent és la del vessant nord de la vall d'Horta, des de la Muntada a Baiarols, passant pel castell de Pera. Aquesta zona ha patit l'embat de successius focs en el decurs dels darrers quaranta anys i, a més a més, ha rebut l'impacte de la ramaderia. El resultat salta a la vista: els arbres són gairebé inexistents i el sòl resta cobert per una densa brolla d'estepes i romaní. El pi bord necessita un mínim de deu anys per poder ser fèrtil altra vegada després

d'un foc, si aquest esdevé abans la germinació de nous in-dividus ja no es pot produir. D'igual manera, les alzines per-den la capacitat de rebrotada si pateixen successius focs. Això és el que ha passat en la zona esmentada i, justa-ment per això, la seva capacitat de recuperació és incerta.

Per últim, el foc també destruï algunes zones d'alzinar pur situades al Parc Natural de Sant Llorenç del Munt, especialment als Emprius. La majoria d'aquestes al-zines han rebrotat des de la soca o, fins i tot, des de la capçada, de manera que el seu futur és força falaguer.

LA INTERVENCIÓ DESPRÉS DEL FOC: S'HA FET EL QUE S'HAVIA DE FER?

Quan les darreres flames d'un incendi s'apaguen, s'enceta un temps de controvèrsies. Els habitants de les zones afec-tades reclamen la intervenció de l'administració, no només per aclarir les causes de la catàstrofe, sinó també per tir-rar endavant projectes de recuperació de l'entorn natural. Malauradament, la natura es mou a una velocitat molt més lenta del que ens agradaria i el desig d'accelerar el procés natural de recuperació pot comportar veritables disbarats.

A Sant Llorenç Savall, la inquietud dels vilatans després del foc va quedar ben palesa. La creació de la Platafor-ma Cendra, una associació que perseguia l'objectiu de

potenciar la regeneració de l'àrea cremada, fou, tal vega-da, la fructificació més evident d'aquest anhel. Des de Cen-dra s'organitzaren diverses xerrades, col·loquis i plantades d'arbres amb una participació prou significativa de la gent del poble. Però des del punt de vista mediambiental, no ens enganyem, la tasca no passà de ser anecdòtica. Tot i això, no podem oblidar la funció "terapèutica" que exercí la Plata-forma, actuant com a bàlsam del desconsol dels llorençans i fent arribar un missatge d'alarma i, simultàniament, d'esperança a tot el país. Una funció gens menyspreable. Una qüestió molt diferent fou la intervenció en el territori de l'administració, bé sigui directament o a través dels propie-taris de les finques afectades. En aquest sentit, les tasques

de regeneració es centraren en tres grans àmbits: retirar la vegetació cremada, construir estructures per evitar l'erosió i replantar determinades àrees. Les tres estratègies es van tirar endavant de forma desigual a la zona cremada, tant pel que fa a l'extensió intervinguda, com a la intensitat de la intervenció i a la metodologia utilitzada. Cal dir, d'entrada, que no totes les accions realitzades van ser encertades. Val la pena, doncs, que ens aturem una mica en comentar-les:

a) Extracció de la fusta cremada

A pràcticament la totalitat de la zona afectada per l'incendi es procedí a retirar els troncs dels arbres cremats. Úni-cament a les parts més inaccessibles del Parc, com ara els Emprius, es decidí no intervenir en el procés natural de regeneració. Les feines d'extracció es perllongaren dos o tres anys i es van fer utilitzant mètodes diversos, des de animals de tir fins a maquinària pesada. L'elecció d'un mètode o altre fou decisió, en general, del propietari de la finca. Val a dir que l'operació de retirar la fusta d'un bosc cre-mat sempre és agressiva ja que potencia l'erosió del sòl, extremadament fràgil des-prés del foc, alhora que malmet la vege-tació que comença a brotar. El problema s'accentua si s'utilitza maquinària pesada en el procés. Tot i això, l'extracció dels troncs evita la proliferació de plagues que puguin afectar la regeneració i és, per tant, recomanable. La clau radica en triar el sis-tema menys agressiu pel sòl, elecció que a Sant Llorenç no sempre fou encertada.

b) Construcció d'estructures per evitar l'erosió

En alguns indrets de la zona afectada es construïren estructures vegetals per tal d'evitar l'arrossegament del sòl per efecte de les pluges. El propi brançam dels ar-bres cremats, disposat paral·lelament a les corbes de nivell, pot actuar de forma més o menys eficaç a l'hora de retenir el sòl. És de notar la important tasca que es va realitzar a la vall d'Horta en con-solidar els marges de la riera, una zona especialment sensible després del foc que calia protegir de totes totes. La con-trapartida d'aquestes operacions és, per una banda, l'elevat cost econòmic i en mà d'obra que comporta si es vol fer a gran escala i, per altra, l'alteració del sòl i de la incipient vegetació per efecte del trepig i, si és el cas, de la maquinària emprada.

c) Replantacions

Aquest aspecte fou, sens dubte, un dels més controvertits de tot el procés d'intervenció post-incendi. En general, la repoblació amb espècies vegetals, especialment arbres, és recomanable en aquells indrets amb una baixa capaci-tat de regeneració natural, com és el cas abans esmentat del vessant nord de la vall d'Horta, però no en aquelles zones on la vegetació té capacitat de regenerar-se sola. Habitualment, la plantació es du a terme mitjançant ma-quinària pesada, mètode que comporta la destrucció parcial de la vegetació que creix de forma espontània.

Cal recordar, a més a més, que la taxa de supervivència dels plançons acostuma a ser inferior al deu per cent, una xifra molt baixa que només justifica la intervenció a les àrees més malmeses.

En alguns sectors de l'àrea cremada es poden distingir fà-cilment les zones repoblades (fotografia superior) de les que no ho foren (fotografia inferior).

A Sant Llorenç Savall es repoblaren de forma mecànica extenses zones on la successió natural ja havia avançat significativament, esclafant pins, alzines i roures que ja treien el cap. És a dir, es repoblaren zones on aquesta acció no era necessària o, fins i tot, contraproductiu. Deu anys més tard, són clarament distingibles les àrees replantades de les que no ho foren, aquestes darreres molt més recuperades.

La repoblació, per altra banda no sempre es realitzà amb espècies autòctones. En alguns sectors del municipi llorençà es plantaren a gran escala plançons de "Pinus brutia", una espècie de pi originari de l'est del mediterrani, parent proper del pi bord. Aquest pi, de ràpid creixement, s'hibrida fàcilment amb el pi bord (la hibridació és unidireccional, el pol·len del pi bord fecunda el brutia, però no a l'inrevés), generant arbres amb característiques mixtes. A més a més, les tasques de repoblació es van fer, sovint, de forma incompleta, abandonant plançons sense plantar enmig de la muntanya o bé llençant sense miraments els contenidors de plàstic. De tot plegat es pot concloure que, en alguns casos, les tasques d'intervenció es realitzaren més aviat en base a criteris econòmics que no pas ecològics.

I DE CARA AL FUTUR: QUÈ PODEM FER?

Actualment, la situació dels boscos de Catalunya és paradoxal. Abandonades del tot les activitats tradicionals d'explotació silvícola i amb una agricultura a petita escala en retrocés, les masses forestals no paren de créixer any rere any. Caldria remuntar-nos a més de mil anys enrere per trobar un país tan arbrat com el que tenim avui dia. Com que l'explotació del bosc és pràcticament nul·la (si més no als boscos mediterranis), la massa forestal esdevé una selva impenetrable, amb un estrat arbustiu dens que facilita l'avenç del foc. A la comarca del Vallès Occidental el problema s'agreuja degut a l'elevada presència humana, tant pel que fa a l'existència de nombroses urbanitzacions a tocar del bosc com per l'elevada freqüència de visitants i excursionistes de cap de setmana. Si afegim, com hem dit més amunt, les dures condicions climàtiques de l'estiu, tenim els tres ingredients bàsics que faciliten l'aparició i propagació dels incendis: bosc sense gestionar, presència humana i clima eixut.

Davant d'aquesta perspectiva tan poc falaguera, què podem fer per evitar que es torni a repetir una catàstrofe similar a la de l'estiu de 2003?. Intentar respondre a aquesta qüestió no és gens fàcil, entre d'altres coses perquè no existeix una solució única i, molt menys, infal·lible. Gestionar la totalitat dels boscos catalans és una quimera: faria falta una despesa similar al PIB del país per poder tirar-ho endavant. Això no obstant, sí que

és possible engegar algunes actuacions a nivell local per tal de minimitzar l'efecte d'un hipotètic nou incendi. En el decurs dels darrers anys ha quedat ben demostrat que la millora manera de lluitar contra el foc és la gestió adequada del territori, més que no pas les meres tasques de vigilància i extinció. És aquí on a nivell municipal (i també particular) es poden fer algunes coses:

a) **Potenciar la creació de zones agrícoles degudament gestionades enmig de les àrees forestals, "construint" un paisatge en mosaic.** D'aquesta manera s'aconsegueix alentir, si més no, l'embat del foc quan aquest arriba al camp de conreu. En aquest sentit, alguns particulars de Sant Llorenç Savall ja han tirat endavant diferents projectes de recuperació d'antics camps de conreu, per bé que la seva incidència encara és minsa.

b) **Introduir una ramaderia extensiva en aquells indrets on calgui reduir la biomassa del sotabosc.** Un projecte d'aquesta mena es va engegar fa pocs anys al municipi veí de Matadepera.

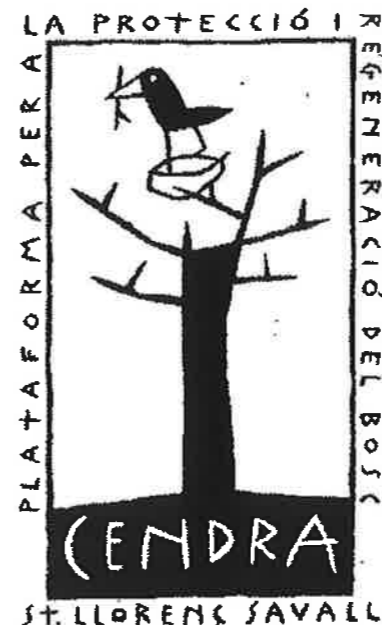
c) **Introduir noves feines d'explotació forestal, com ara la utilització dels arbustos i brancam per a la fabricació de "pellets" utilitzables com a combustible.** Aquesta podria ser una bona alternativa en un municipi tan forestal com el nostre, per bé que caldria ser molt curós a l'hora de destriar la biomassa utilitzable.

d) **Aplicar un "impost forestal".** Tenint en compte que la gestió dels boscos és econòmicament inviable, una possible solució passaria per aconseguir els fons necessaris per sufragar aquestes tasques. A Sant Llorenç, en alguns casos el mateix propietari de la finca es veu amb cor de fer front a aquestes despeses, però això no és viable per a tots els propietaris ni molt menys per a les àrees públiques. Com que, avui dia, el principal ús que es fa del bosc és lúdic, no seria cap disbarat aplicar una taxa en concepte d'aquest ús que revertís en la gestió forestal. Evidentment, aquesta opció seria molt impopular.

e) **Mantenir lliures de vegetació els vorals de les carreteres i les franges de l'entorn de les àrees humanitzades.**

Probablement, la solució més eficaç passaria per aplicar simultàniament totes les opcions esmentades, sense oblidar la importància de la conscienciació en matèria mediambiental. En aquest sentit, els pares i les escoles tenim un paper cabdal: només a través de l'educació podem aconseguir que els nostres fills valorin l'entorn natural de Sant Llorenç i que vetllin per a la seva conservació. ■

Albert Vicens Llauredó
(text i fotografies)

CENDRA + 10

La Plataforma per a la defensa i regeneració del bosc CENDRA, va néixer per honrar els morts, els cinc de la família, veïns de la Vall d'Horta, part dels nostres, i per honrar els milions d'éssers cremats a l'incendi.

CENDRA va aconseguir agrair de tot cor la gent que va venir a col·laborar, vam fer una festa que de tan remullada va ser com el nostre bateig. CENDRA va aconseguir moure voluntats, canviar maneres de fer, conèixer a fons la situació del bosc, i per a mi, va aconseguir apropar-me a d'altres veïns tant preocupats com jo per ajudar a resoldre millor les coses.

No hem arribat a ser gran cosa com a associació, tot i ser encara pràctics per a l'Agrupació de Defensa Forestal (ADF).

CENDRA va col·laborar en:

- Canalitzar les preocupacions i propostes d'una trentena de persones que van posar part de la seva feina i temps lliure al servei del poble.
- Reforçar els Bombers voluntaris com a protagonistes en la preservació del bosc i del poble.
- Protestar contra la invasió de les motos d'aventura en la destrucció.
- Reclamar ajudes de l'administració cap al poble (govern, propietaris i voluntaris) per a la gestió dels boscos.
- Reprendre l'ADF que encara lluita amb mitja dotzena de voluntaris i pocs recursos econòmics.
- Amb el projecte d'Escola Verda de l'Escola Josep Gras.
- Amb el projecte català RIUS per conèixer l'estat del Ripoll.
- Propostes de rutes a peu pels voltants del poble accedit a paisatges fantàstics.
- Apostar per a una classificació de camins i zones que prioritzessin la gent a peu, amb bicis o les motos.

Amb l'Ajuntament vam:

- Fer baixar del cavall algun gestor naturalista provincial per tal que es comptés amb els autòctons, per burros i mandrosos que fóssim.
- En la plantació d'arbres al turó d'Abellarols i la recuperació de la font de cal Llogari o el torrent de la Vall d'Horta.
- En iniciar el Consell de Medi Ambient.

Un dels jocs de prospecció de futur, que consistia en apuntar en un paper el que creiem que haviem d'estar fent com a entitat després de 10 anys, va donar una resposta, per a mi sorprenent. Una bona majoria creiem que la tasca principal era ajudar a la regeneració del bosc.

I sense ser una associació formal us puc assegurar que la majoria dels que vam passar per aquelles trobades de CENDRA estem treballant en aquella direcció. Hi ha qui planta vi, qui vigila el bosc, qui n'escriu rutes, qui l'ensenya, qui n'organitza curses, qui en restaura les barraques, hi ha qui en recull llenya, bolets i herbes o simplement el gaudeix amb més respecte.

Cal seguir animant a propietaris per invertir en els boscos o deixar-los per la gestió de municipis perquè hi ha beneficis, com la creació d'oxigen, que són per a tots i cal preservar-los.

CENDRA ha demostrat altre cop que hi ha comunitats que sabem ressorgir de les cendres com ho fa el bosc.

Francesc Roma Millan

En record de les víctimes.

La desgràcia va fer que l'incendi forestal de Sant Llorenç Savall es convertís en una tragèdia arran de la mort de cinc persones de la família Fernandez-Marquès que aquell diumenge d'agost van dinar plegades a la Cabana d'en Felip, a la Vall d'Horta.

Veient l'allau de foc que els venia de cara, la família decidí tancar la casa i intentar escapar de l'incendi. Ho van fer amb el cotxe de l'Amàlia Marquès, amb la mala fortuna que el vehicle, segurament a causa de la mala visibilitat pel fum, va xocar contra un arbre, i les cinc persones que l'ocupaven van sortir-ne, quan ja tenien el foc a sobre, morint dues per asfíxia, en Felip i l'Esther, i les altres tres calcinades, segons que revelà l'autopsia.

La paradoxa és que la Cabana d'en Felip va quedar intacta i fins hi tot el foc va respectar la roba estesa a l'exterior. Per això en una primera inspecció de la guàrdia civil, veient la casa intacta i tancada, van considerar que n'haurien pogut fugir. La mort d'aquestes cinc persones tant estimades al poble, on en Felip i l'Amàlia eren ben coneguts, com a la ciutat de Sabadell on residia la família, va ser un cop molt dur per a tothom. Així es va fer palès en els funerals multitudinaris celebrats al tanatori de Sabadell i a l'església de Sant Llorenç Savall.

Un matrimoni socialment compromès

En Felip Fernandez Closas de 67 anys d'edat residia, des que s'havia jubilat, a la Cabana que s'havia autoconstruït des feia trenta anys a la vall Llerna, entre la Roca i Les Oliveres. En Felip era una gran persona. Un humanista integral, vitalista, dotat d'un lideratge natural i d'un notable sentit de l'humor, al que li agradava el bosc i la cacera, -malgrat criava perdius a casa seva per deixar-les en llibertat- i una persona molt llegida que escrivia poesia i narracions.

Des de ben jove treballava al metall i havia tingut inquietuds socials expressades com a membre actiu de les JOC (Juventut Obrera Catòlica) l'HOAC i els CC (Cristians Catalunya), per militar després al FOC (Front Obrer de Catalunya) d'Isidre Molas i Pasqual Maragall, on era conegut com "l'obrer" i també, per la seva manera apressada de parlar com en "metralleta". Aquell any havia fet part de la candidatura del PSC a les eleccions municipals del poble.

L'Amàlia Marquès residia a Sabadell puix que encara treballava d'assistent social, la seva vocació professional, al CAP del carrer de Lepant. L'Amàlia havia estat una dona pionera en el treball social amb una llarga trajectòria de compromís amb la societat sabadellenca. Els caps de setmana pujava a Sant Llorenç a compartir amb en Felip el seu amor per la natura.

Pàgina 30

El matrimoni Fernandez Marquès havia fruitat tres filles: L'Esther, la Meritxell i l'Anna. La família estiuejaren a Les Oliveres abans de disposar de la cabana.

L'Esther, la filla gran, va estudiar a Nostra Llar i era una enamorada de la natura i de la Vall d'Horta, dels seus ocells i animals, dels gorgs,... Llicenciada en sociologia, feia poc temps que havia retornat de Frankfurt per incorporar-se a treballar al rectorat de la Universitat Autònoma.

De l'àvia de l'Esther i mare de l'Amàlia, la Francesca Carbonell i Llopis i de la seva germana l'Elena, no en puc dir res, només que eren persones d'edat avançada lligades al nucli familiar.

En Felip havia publicat l'any 1997 un recull de poemes amb el títol "Un tros de pell", del qual n'extrec aquest poema:

Viure

Jo no hi sóc
intento estar
jo no dic
intento parlar
sord
intento escoltar
cec
hi veig un xic
paralític
camino a despit
mort

aixeco el cap i el pit
no vull renunciar a mi mateix
d'altres ja m'enterren viu
amb la bota al rostre
l el cap aixafat sota l'aigua del riu
encara diuen que em volen viu.

De l'Esther i d'un esplèndid recull "Apunts de records de l'Esther per al record", que em va fer a mans l'amic Jordi Prat Fernández el desembre de 2003, n'extrec una narració escrita l'any 1983 (quan l'Esther tenia només 14 anys) on mostra la seva preocupació per la Vall d'Horta:

"Des de la Torrota de La Roca vaig adonar-me que la Vall d'Horta s'està convertint en una immensa urbanització. A part de les masies que tenen dret a ser-hi t'anomenaré altres edificis: el de Cal Garriga (ara que ja s'ha fet la piscina i un porxo molt gros), els refugis dels Barbutos de la Roca; una granja d'un tal Magí situada prop de la Roca, la granja dels porcs del Joan de la Roca, un pou d'aigua inèdit situat sobre Cal Garriga, les dues cases del Rossinyol, la barraca del meu pare o de la meua família, (sense comptar-me a mi, és clar), que ja sembla una torre, la casa (les piscines i el camp de tennis) del Martínez, etc. i el que hi haurà més endavant. Cal fer alguna cosa, la Vall d'Horta ja no serà el que era, asfaltaran la carretera de pols de la vall i la gent destruirà els boscos, arribaran a les canals frondoses i les asfaltaran també." ■

Jaume Valls i Vila.

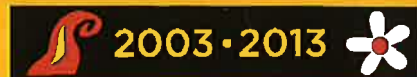

Pàgina 31

FESTA MAJOR!

SANT LLORENÇ
SAVALL 2013

En aquest record del fatídic foc del 2003, no hem volgut deixar escapar l'oportunitat de dedicar-hi un dels aparadors més importants que tenim al nostre poble: la Festa Major.

Realment les coincidències entre una cosa i l'altra no van més enllà d'una certa correlació en el temps. Recordo la festa major del 2003 amb un pòsit de tristesa, la ferida era massa recent. Ara bé, com deia no podem prescindir del fet d'aprofitar una oportunitat com aquesta que ens fa arribar a un nombre més gran de persones, si volem que el record de l'aniversari es fes visible. És per això que vaig proposar-me que a la línia gràfica d'enguany s'hi fes referència.

Encara recordo la cara del Quelot quan li vaig proposar la idea. Per ell, persona compromesa amb el medi ambient, membre del Col·lectiu Cendra, de l'ADF i artista gràfic, els dos conceptes resultaven antagònics i no li faltava raó. Per mi, ningú com ell podia ser capaç de madurar la idea i plasmar-la en un resultat com el que podeu veure i penso que, gràcies a ser una persona molt implicada el resultat és el que és.

Tenim un disseny que, en clau festiva, ens recorda l'aniversari alhora que ens convida a gaudir. Des d'aquestes quatre línies vull felicitar al Quelot per haver sabut condensar en un sol disseny: l'anunci de la festa, un record tràgic i l'alegria i la certesa que, un cop passats 10 anys, hem d'anar constatant dia a dia el renalxement del nostre entorn.

Josep M. Noguera
Regidor de Cultura